

освіченості громадян, скорочуються масштаби та рівень якості підготовки науково-педагогічних кадрів, помітно погіршуються умови для творчої роботи вчених та викладачів.

Недостатня ефективність використання коштів, що спрямовуються на фінансування системи освіти, це проблема пов'язана з недосконалістю організації процесу управління галуззю. Уряд бюджетний тягар переклав на вищі навчальні заклади через так званий спеціальний фонд, тобто те, що заробляли самі навчальні заклади.

Важливе місце у процесах розвитку освіти займає державне регулювання цієї галузі, яке повинно сприяти досягненню такого рівня освіти, який буде відповідати загальнонаціональним потребам та інтересам суспільства, зокрема – залученню інновацій, підготовці висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел:

1. Зайло І. І. Використання зарубіжного досвіду для вдосконалення функціонування освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=282>

2. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

3. Міщенко Д. А. Перспективи розвитку та фінансування освітньої галузі в Україні / Д. А. Міщенко, Л. О. Міщенко // Materiály XII mezinárodní vědecko – praktická konference “Moderní vymoženosti vědy – 2016”. – Díl 1. Ekonomické vědy. : Praha. Publishing House “Education and Science” s.r.o – 72 stran.

4. Савченко І. Г. Модернізація державного механізму фінансування вищої освіти в умовах її реформування / І. Г. Савченко, О. В. Чумак // Теорія та практика державного управління. – 2017. – № 3 (58). – С. 1–6.

5. Ящук Т. А. Система вищої освіти в Україні та її фінансування / Т. А. Ящук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 784–787.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Петрова Я. І., Лисяк Л. В.

Важливість та першочерговість реформування освіти та науки в Україні задокументована в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, Стратегії сталого розвитку “Україна 2020”. Серед основних викликів розвитку системи вищої освіти України – удосконалення управління вищою освітою; підвищення якості освітніх послуг та вдосконалення механізмів фінансування вищих навчальних закладів паралельно з розширенням автономії університетів, пошуком альтернативних джерел їх фінансування.

Проблеми фінансового забезпечення освітньої діяльності вищих навчальних закладів в умовах переходу до автономії та формування єдиного європейського освітнього простору, питання державного регулювання фінансового забезпечення функціонування вищих навчальних закладів та ін-

теграційних процесів розвитку освіти досліджували вітчизняні автори Н. В. Антонов, Л. В. Лисяк, О. В. Дубовська, І. Г. Карзун, М. П. Рибак.

Н. В. Антонов звертає увагу на належне державне регулювання фінансового забезпечення функціонування та розвитку вищих навчальних закладів як передумову забезпечення їх конкурентоспроможності. Вчений виокремлює основні вектори реформування фінансового забезпечення надання якісних освітніх послуг і активізації наукових та науково-дослідних робіт, серед яких [1, 163]:

- зміна з витратного підходу фінансування ВНЗ на диференційований підхід, який має здійснюватись за результатами атестації вищих навчальних закладів;

- пошук більш поглибленого адресного використання коштів соціальної підтримки фінансування навчання малозабезпечених категорій здобувачів вищої освіти;

- розробка нормативів розрахунку вартості освітніх послуг, як для громадян України, так і для іноземців, а також прийняття нормативних актів обмежувального характеру, які забороняють ВНЗ встановлювати вартість навчання за кошти фізичних та юридичних осіб нижчою, ніж вартість підготовки за кошти державного бюджету;

- вжиття заходів, спрямованих на підвищення якості освітніх послуг ВНЗ та зростання їх рейтингу серед кращих університетів європейських країн;

- розробка мотиваційних та стимулюючих заходів активізації наукової та науково-дослідної діяльності ВНЗ коштами вітчизняних та іноземних замовників;

- запровадження як альтернативного джерела фінансового забезпечення вищої освіти освітнього податку.

Проаналізувавши фінансування вищої освіти в Україні в умовах гострого дефіциту бюджетних коштів під час формування єдиного європейського освітнього простору, І. Г. Карзун пропонує розвивати фінансовий механізм в освітній сфері у поєднанні державного регулювання та ринкового саморегулювання. Основний акцент автора - на розробці нового підходу до визначення обсягів фінансування з урахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дають змогу встановити нижню межу фінансового забезпечення розвитку освіти.

І. В. Карзун пропонує заходи, спрямовані на вдосконалення фінансового забезпечення інтеграційних процесів її розвитку. Серед основних – забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів у розмірах, достатніх для розвитку ВНЗ, враховуючи стан матеріально-технічної бази, можливості відтворення потенціалу науково-педагогічних кадрів і розвитку науки, удосконалення методів визначення обсягів фінансування вищої освіти та розробка нормативів фінансування з урахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дають змогу встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення її роз-

витку. Автор вважає доцільним упровадження нового механізму фінансування вищої освіти в Україні з урахуванням міжнародного досвіду шляхом переходу на багатоканальне фінансування, прийняття заходів щодо збільшення та диверсифікації джерел фінансування вищої освіти та оптимізації їх структури. Крім того, на думку науковця, необхідно створити умови для проведення фундаментальних та прикладних досліджень у ВНЗ (які виступатимуть додатковим джерелом фінансування, сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності в умовах формування системи економіки знань) та розвивати освітнє кредитування, що сприятиме підвищенню зацікавленості громадян у використанні кредитних ресурсів для оплати освітніх послуг, забезпеченню доступності освітнього кредиту для широких верств населення, стимулюванню платоспроможного попиту на ринку освітніх послуг [2, 118].

М. П. Рибак наголошує на проблемі ефективності розподілу та використання державних коштів на освіту. Розподіл державних коштів повинен відбуватися з урахуванням рейтингів ВНЗ та якості підготовки в них фахівців. Науковець приводить думку А. О. Касич та В. А. Циган про те, що для створення реальних конкурентних умов між ВНЗ необхідно надати їм більшу автономію: заклади, які будуть розподіляти кошти найефективніше, підвищать якість освіти, вони і отримають конкурентну перевагу в порівнянні з іншими.

На нашу думку, низький рівень фінансування сучасної наукової системи України не дозволяє науці виконувати її економічну функцію і забезпечувати економічне зростання і добробут суспільства. Недостатнє фінансування негативно впливає на всі сфери наукової діяльності: від підготовки наукових кадрів до міжнародної співпраці. Брак фінансування негативно впливає на проведення досліджень на рівні, який би допомагав українським вченим в отриманні конкурентоспроможних на світовому ринку результатів, інтеграції в європейську наукову спільноту [3].

М. П. Рибак наголошує на надзвичайній актуальності питання збільшення обсягів фінансових ресурсів залучених із комерційних джерел, що можливе за умови створення науково-виробничого комплексу за активної участі закладу вищої освіти. Наукова діяльність має посісти місце основного джерела інновацій, а інноваційний продукт – стати додатковим ресурсом фінансування потреб вищих навчальних закладів. “Функціонування даних комплексів є перспективною формою інтеграції освітньої, наукової, виробничої та інноваційної діяльності при переході вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку. Таким чином, ринкова трансформація економіки України сприяла диверсифікації джерел фінансування вищої освіти в частині поєднання як бюджетного фінансування та комерційних фінансових ресурсів. В умовах зростаючої ролі позабюджетних фінансових ресурсів важливим питанням є створення науково-виробничих комплексів, що буде сприяти комерціалізації і розповсюдженню результатів наукових досліджень та інноваційних розробок” [4, 178].

Отже, для розв'язання проблем підвищення ефективності використання ресурсів вищими навчальними закладами та створення необхідних умов для залучення додаткових фінансів у вищій освіті в Україні мають бути здійснені ефективні механізми фінансування як з боку держави, так і недержавних суб'єктів господарювання. Для стабілізації галузі необхідно сфокусувати зусилля на диверсифікації фінансування вищої освіти в Україні. Окрема увага має приділятися створенню нормативно-правової бази для здійснення досліджень освітянами, що, до речі, стане додатковим джерелом фінансування. Паралельно треба посилити контроль за виконанням норм Конституції України та вимог законів України “Про освіту” та “Про вищу освіту”, інших нормативно-правових актів сфери вищої освіти. Не менш важливим є створення умов для ширшої взаємодії приватного сектора та вищих навчальних закладів у підготовці фахівців. У контексті останнього доцільним є стимулювання/заохочення суб'єктів господарювання до співпраці з вищими навчальними закладами з використанням бюджетно-податкового інструментарію. Такі заходи сприятимуть рівноправному партнерству держави на ринку інтелектуальної праці та підтримці більш високої якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Антонов Н. В. Державне регулювання фінансового забезпечення функціонування вищих навчальних закладів / Н. В. Антонов // Наукові праці. Державне управління. – Вип. 252. – Т. 263. – С. 157–164.
2. Карзун І. Г. Фінансове забезпечення інтеграційних процесів розвитку вищої освіти / І. Г. Карзун // Вісник ТНЕУ. – 2015. – № 2. – С. 113–119.
3. Лисяк Л. В. Удосконалення механізму фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти в Україні / Л. В. Лисяк, О. В. Дубовська [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2014. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. Рибак М. П. Оцінка ефективності фінансового забезпечення діяльності вищих навчальних закладів / М. П. Рибак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – № 1. – С. 172–179.

ПРІОРИТЕТИ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДЕРЖАВИ

Роменська К. М., Сальникова Т. В.

За сьогоденних умов соціально-економічної нестабільності, що спостерігається в Україні, важлива роль у задоволенні потреб територіальних громад у суспільних послугах відводиться органам місцевого самоврядування, оскільки ці органи наділені правом складання й виконання доходної